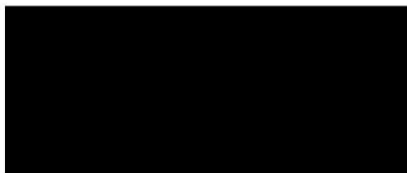

IGAZSÁGÜGYI MINISZTER

Iktatószám: XX-AJFO/226/h./2016.

Hivatkozási szám: III/1339-2/2016.

Alkotmánybíróság

Budapest

Donáti utca 35-45.

1015

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	III/1339-5/2016
Erkezett:	2016 NOV 02. Kézbesítéssel
Példány:	1
Melléklet:	db
Kezelőiroda:	mi

Tárgy: válasz az Alkotmánybíróság III/1339-2/2016. számú végzésére

Tisztelt Alkotmánybíró

Az Alkotmánybíróság III/1339-2/2016. számú végzésében azzal a kérdéssel fordult az Igazságügyi Minisztérium felé, hogy a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseinek érvénytelen szerződéses kikötéseire tekintettel szükséges elszámolás módszertanának különös szabályairól szóló 54/2014. (XII. 10.) MNB rendelet 6. § (2) bekezdésének magasabb szintű jogszabályba ütközése miatt fennálló alaptörvényellenességére hivatkozó indítvánnyal kapcsolatos álláspontját fejtse ki. Az indítványozó szerint a támadott rendelkezés az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe, T) cikk (3) bekezdésébe és 41. cikk (5) bekezdésébe ütközik.

Az indítvánnyal kapcsolatban az alábbiakról tájékoztatom.

1. A Szegedi Járásbíróság végzésében hivatkozott tényállás szerint az alperes és a felperesek, mint adósok között 2007. július 17. napján jött létre deviza alapú kölcsönszerződés. E szerződésre – ha a felek a megállapodásukat nem helyezték a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) hatálya alá – a megkötésének időpontjában hatályos jogszabályt, így a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényt (a továbbiakban: régi Ptk.) kell alkalmazni.

1.1. A régi Ptk. 522-528. §-ai tartalmazzák a hitel- és kölcsönszerződés szabályait. Ennek keretében a Ptk. 523. § (1) bekezdése kimondja, hogy „[k]ölcsönszerződés alapján a pénzintézet vagy más hitelező köteles meghatározott pénzüsszeget az adós rendelkezésére bocsátani, az adós pedig köteles a kölcsön összegét a szerződés szerint visszafizetni.” A régi Ptk.-nak a teljesítésre vonatkozó 277. § (1) bekezdése úgyszintén megköveteli, hogy „[a]

szerződéseket tartalmuknak megfelelően, a megszabott helyen és időben, a megállapított mennyiség, minőség és választék szerint kell teljesíteni.”

Ennélfogva a régi Ptk. 298. § a) pontja alapján a kötelezett késedelembe esik, „*ha a szerződésben megállapított vagy a szolgáltatás rendeltetéséből kétségtelenül megállapítható teljesítési idő eredménytelenül eltelt*”. A törlesztő részlet megfizetésére a szerződésben megállapított határidő elmulasztása tehát késedelemnek, ezáltal szerződésszegésnek minősül.

A szerződés megszűnésének szabályai között a régi Ptk. 321. § (1) bekezdése kimondja, hogy „*[a]ki szerződésnél vagy jogszabálynál fogva felmondásra jogosult, e jogát a másik félhez intézett nyilatkozattal gyakorolja. A felmondás a szerződést megszünteti.*” A régi Ptk. 319. § (2) bekezdése értelmében „*[a] szerződés megszüntetése esetében a szerződés a jövőre nézve szűnik meg, és a felek további szolgáltatásokkal nem tartoznak. A megszűnés előtt már nyújtott szolgáltatás szerződésszerű pénzbeli ellenértékét meg kell fizetni, amennyiben pedig a már teljesített pénzbeli szolgáltatásnak megfelelő ellenszolgáltatást a másik fél még nem teljesítette, a pénzbeli szolgáltatás visszajár.*”

A Ptk. 525. § (1) bekezdés e) pontja alapján „*[a] hitelező azonnali hatállyal felmondhatja a kölcsönt, ha az adós más súlyos szerződésszegést követett el.*” Ilyennek tekinthető a szerződésben meghatározott törlesztő részlet meg nem fizetése, amely alapul szolgálhat az azonnali hatályú felmondáshoz való jog gyakorlására.

2. A Kúria 2014. június 16-i 2/2014. számú Polgári jogegységi határozatából származó követelmények érvényre juttatása komplex jogalkotási folyamat keretében valósult meg, amelynek pilléreit több jogforrás alkotja. A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Jogegységi törvény) és a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: Elszámolási törvény) ebben a vonatkozásban együttesen, egymás rendelkezéseire figyelemmel értelmezhető.

2.1. A Jogegységi törvény rendelkezései alapján a szerződések (részleges) érvénytelensége miatt a fogyasztók javára a múltban túlfizetés keletkezik. Az ilyen jellegű múltbeli túlfizetéseknek a jelenben történő elszámolására az Elszámolási törvény egy, – az általános polgári jogi szabályokkal is összhangban álló – mechanizmust határoz meg. Nem veszi át azonban azoknak az anyagi jogi normáknak a szerepét, amely a felek között fennálló jogviszony létrejöttével vagy megszűnésével kapcsolatosak.

Ily módon a régi Ptk. rendelkezései alapján gyakorolt felmondási jog következtében megszűnt szerződések létállapotára nem hat ki, mindössze azt rendezi, hogy az érvénytelen szerződési kikötések alapján a pénzügyi intézmény oldalán keletkező túlfizetéseket milyen elvek szerint kell a fogyasztó javára figyelembe venni.

2.2. Az Elszámolási törvény az alábbi kérdések rendezésére terjed ki:

- az elszámolás módja;
- az elszámolás menete;

- a forint hitelekre, valamint a devizában nyújtott és devizában is törlesztett fogyasztói kölcsönszerződésekre vonatkozó külön szabályok;
- a felfüggesztett perekre és a végrehajtási eljárásokra irányadó speciális eljárási rendelkezések;
- 18 hónapos kamatmoratórium;
- számviteli és adózási rendelkezések;
- a Jogegységi törvény szükségessé vált módosítására vonatkozó rendelkezések.

Nem tartalmaz azonban rendelkezéseket a hitelezőt megillető felmondási jogra vonatkozóan, így annak érvényességét vagy érvénytelenségét az Elszámolási törvény alapján nem lehet megítélni.

2.3. Az Elszámolási törvény 5. §-a a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„5. § (1) Ha a szerződéses kikötések semmissége miatt a 3. és a 4. § szerinti elszámolást egyaránt el kell végezni, az árfolyamrésből származó és az egyoldalú szerződésmódosításból származó túlfizetés (a továbbiakban együtt: túlfizetés) elszámolását egyidejűleg és együttesen kell teljesíteni.

(2) A fogyasztó követelését a fogyasztói kölcsönszerződés fennállásának időszakában a Magyar Nemzeti Bank elnökének e törvény felhatalmazása alapján kiadott rendeletében (a továbbiakban: MNB rendelet) meghatározott módon úgy kell kiszámítani, mintha a 3. és 4. §-ban meghatározott túlfizetéseket a túlfizetés időpontjában – az esedékességnél későbbi időpontban történt túlfizetés esetén a következő esedékesség időpontjában – előtörlesztésként teljesítették volna (a továbbiakban: fogyasztói követelés).

(3) A fogyasztói követelést – a (4) bekezdés kivételével – a polgári jog általános szabályainak megfelelően elsősorban a költségre, azután a kamatra és végül a tőketartozásra kell elszámolni. Ha a fogyasztói követelés a fogyasztó pénzügyi intézménnyel szemben esedékessé vált és lejárt tartozását meghaladja, azt az MNB rendeletében meghatározott módon és időponttal előtörlesztésként kell elszámolni. Az elszámolásra köteles pénzügyi intézmény az e bekezdésben foglalt elszámolási sorrendtől a fogyasztó javára egyoldalúan eltérhet.

(4) Ha a fogyasztói kölcsönszerződés megszűnése a szerződésből eredő követelés teljesítésére irányuló kötelezettség fennmaradása nélkül következett be, a szerződés megszűnését követő tartozatlan fizetések elszámolására a jogalap nélküli gazdagodás szabályait kell alkalmazni, amelynek alapján azokat a jegybanki alapkamattal, devizában történt tartozatlan fizetés esetén pedig az adott devizára irányadó – az MNB rendeletében meghatározott – pénzügyi kamattal megnövelt összegben kell megtéríteni.

[...]”

Az Elszámolási törvény 5. § (2) bekezdése tehát arra vonatkozóan tartalmaz rendelkezést, hogy a fogyasztót megillető követelést milyen módon kell kiszámolni. Az Elszámolási törvény 6. § (5) bekezdése értelmében „[a] 2014. évi XXXVIII. törvény 1. § (1) bekezdése szerinti deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés és az 1. § (1a) bekezdése szerinti fogyasztói kölcsönszerződés esetén a fogyasztói követelés elszámolását 2015. február 1-i elszámolási fordulónappal kell elvégezni. A 2014. évi XXXVIII. törvény 1. § (1) bekezdése szerinti forint alapú fogyasztói kölcsönszerződés esetén a fogyasztói követelés elszámolását 2015. június 30-i elszámolási fordulónappal kell elvégezni.”

A pénzügyi intézményt terhelő elszámolási kötelezettséget a törvényben meghatározott fordulónappal kellett teljesíteni, azaz e fordulónapra nézve kellett az Elszámolási törvény 5.

§-a szerinti elszámolási mechanizmust alkalmazni. Az elszámolás a törvény alapján tehát a jelenben történő korrekció, amely nem érinti a lezárt mérlegeket és adóbevallásokat, és – álláspontom szerint – az egyéb, az elszámolás előtt bekövetkezett jogi tényeket sem.

A pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseinek érvénytelen szerződéses kikötéseire tekintettel szükséges elszámolás módszertanának különös szabályairól szóló 54/2014. (XII. 10.) MNB rendelet (a továbbiakban MNB rendelet) 5. § (4) bekezdése alapján a pénzügyi intézménynek – a jogviszonynak az elszámolási fordulónapot megelőző megszűnésére tekintettel – a törlesztési periódusok törlesztőrészleteit, a túlfizetések mértékét és a mindenkor fennálló tartozás nagyságát a fogyasztói kölcsönszerződés megszűnésének napjáig kell meghatározni.

3. Az Elszámolási törvény a felhatalmazó rendelkezések között az alábbi rendelkezést tartalmazza:

46. § Felhatalmazást kap a Magyar Nemzeti Bank elnöke - az MNB törvény 4. § (7) bekezdésében rögzített, a Magyar Nemzeti Bank makroprudenciális, így különösen a rendszerszintű kockázatok megelőzésével kapcsolatos és a 4. § (9) bekezdésének a) és d) pontjában meghatározott feladatkörében -, hogy rendeletben határozza meg

- a) az elszámolás módszertanának részletes szabályait és annak képleteit,*
- b) a fogyasztói követelésből levonható kedvezmények elszámolásának szabályait, módját és annak képleteit,*
- c) az elszámolás részletes tartalmi és formai követelményeit,*
- d)*
- e) a pénzügyi teljesítésre vonatkozó teljesítési határidőket,*
- f) a végelszámolás és a felszámolási eljárás alatt álló pénzügyi intézmény esetében az elszámolás során az MNB rendeletben meghatározott becslési módszertant,*
- g) az elszámolással kapcsolatos honlapon való közzététel tartalmi és formai követelményeit, és*
- h) az elszámoláshoz és az elszámolással kapcsolatos igényérvényesítéshez szükséges egyéb részletes szabályokat.”*

3.1. A fogyasztói hiteltípusoknak a gyakorlatban előforduló nagy számára tekintettel az Elszámolási törvényben nem volt lehetséges valamennyi részletszabályt meghatározni. Emiatt a Magyar Nemzeti Bank kapott felhatalmazást arra, hogy makroprudenciális jogkörében eljárva valamennyi elszámolás részletkérdéseit és módszertanát rendeletben szabályozza.

E felhatalmazó rendelkezés alapján kiadott, az indítvánnyal érintett MNB rendelet értelmezése során az Elszámolási törvény által biztosított jogalkotási keretek jelentik a kiindulópontot. Azaz, az MNB rendelet vitatott tartalmú 6. § (2) bekezdését az Elszámolási törvény által biztosított kontextusban és annak keretei között kell értelmezni. Mivel az Elszámolási törvény a jogalkotásra való felhatalmazást az elszámolási módszertan részletes szabályainak és alkalmazandó képleteinek megállapítására adta, így az MNB rendelet szerinti késedelmes szerződés fogalomnak csupán a számítási metódus szempontjából lehet és van jelentősége.

3.2. Az MNB rendelet a számítási módszertan tekintetében dolgoz ki rendelkezéseket, de a követelés késedelme nem e módszertani szabályok, hanem az anyagi magánjogi rendelkezések alapján ítéltetők meg. Tekintettel arra, hogy az Elszámolási törvénynek nem

volt célja, hogy a már megszűnt szerződéseket a felmondás érvénytelensége okán fennálló szerződéseknek minősítse, a felmondás érvényességének vagy érvénytelenségének elbírálása a bíróságok feladata marad. Álláspontom szerint ennek során az anyagi magánjogi szabályokból és nem az MNB rendelet módszertani levezetéséből kell kiindulni. Erre tekintettel az MNB rendelet 6. § (2) bekezdése nem terjeszkedik túl az Elszámolási törvény adta felhatalmazáson.

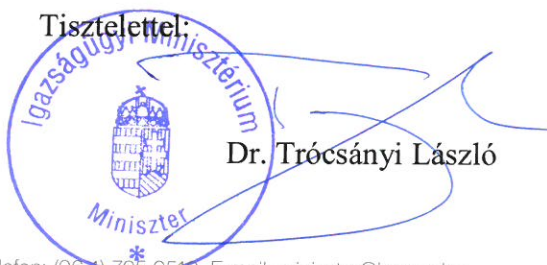
4. A fenti megállapításokkal összhangban, az Elszámolási törvény célja kapcsán az Alkotmánybíróság a 3098/2016. (V. 24.) AB határozatban (a törvény indokolását idézve) megállapította, hogy *„[a]z érvénytelen szerződési rendelkezések alapján szükségessé váló elszámolás kérdéseit rendezte a jogalkotó az Elszámolási törvényben. (...) A szabályozás egyik célja az volt, hogy az érintett fogyasztói kölcsönszerződéseken alapuló elszámolási viták mielőbb véglegesen lezáruljanak.”*

Az Alkotmánybíróság említett határozatának indokolásában az Elszámolási törvény 37/A. §-ának vizsgálata kapcsán utalt arra a jelen ügyben is figyelembeveendő jelentős körülményre, miszerint a *„[d]evizahitelesekert érintő, jogszabályban testet öltő intézkedések számos törvényben megjelentek. A tárgyat érintő törvények sorozata normatív megoldást kívánt nyújtani a deviza- és deviza alapú (részben pedig a forint alapú) kölcsönszerződésekkel kapcsolatban felmerült, társadalmi méretűvé vált problémákra (...). E törvények lényegében egy egymásra épülő, komplex rendszert alkotnak, és együttesen rajzolják ki azt a normatív tartalmat, amely a konkrét, folyamatban lévő jogviták megoldását is befolyásolja. A normatív megoldás azonban mindig szükségképpen általános. A perekben az eljáró bíróságoknak az a feladata, hogy a normatív úton eldöntött kérdéseket követően a még fennmaradó vitás elemekre szűkítsék az ügy eldöntését.”*

Ehelyütt szükséges hivatkozni az Alaptörvény 28. cikkére is, amelynek értelmében *„[a] bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”* Ennek megfelelően a korábbi pontokban bemutatottak szerint, az érintett jogszabályok vizsgálatakor szükséges figyelembe venni, hogy azok egy komplex rendszert alkotva, egy társadalmi méretű probléma kezelésének részei, amelynek keretében mindegyik a jogforrási hierarchia megfelelő szintjén, saját céljával összhangban – az Alaptörvény 28. cikkében foglaltakra figyelemmel – egymással összefüggésben koherensen értelmezhetőek.

Mindezek alapján álláspontom szerint az indítványozó által támadott jogszabály nem ütközik az Alaptörvény nevezett rendelkezéseibe.

Budapest, 2016. október „28”

Tisztelettel:

Dr. Trócsányi László

